

Ganita mare

28^e jaargang nummer 1- 2021

historische kring

•villa gannite marca•
ganite•villa gannitae marca in
pago batawa•villa ganneta•ganeta•
villa gannita hubam I•gannitta villa
ecclesia•ganita villa curtis•g
annida locus vel villa•ga
nida•gant•ganit villa
curia•gente•ge
nt•gennit•g
enth in auer
betuwe • gh
ent • gannit
ense oppidi
um•ghend•
ghendt•ghe
ntt •gaent •
gaendt • ge
nd •gendt •

gente

Uitgave van de Historische Kring Gent

Inhoud 2021-1

2	Allerlei
3-6	Gendtse ereburgers
7-14	De veerponten Zeldenrust I, II, III en IV
15	Aanwinsten en Welkom nieuwe leden
	VIP's met een Gendtse oorsprong
16-17	Kwartierstaat van Marnix Kappers
18-19	Kwartierstaat van Clemens Cornielje
20	Onbekend persoon
21-28	En wij noemen haar ... Lingewaard
29	Gruun stoplich
30	Overleden
31	Colofon

Foto voorpagina:

Spotprent over de 'strijd' welke gemeente de naam Overbetuwe mag dragen.

(Bron: *Gelders Dagblad*, datum onbekend.)

Zie daarvoor het artikel van Geert

Visser: *En wij noemen haar Lingewaard* op bladzijde 21-28.

Geweldig resultaat bij RaboClubSupport

De uitslag van RaboClubSupport is binnen met een resultaat voor onze kring waar we niet op durfden te hopen. Weer hebben heel veel Raboleden op ons gestemd en dit maakt ons ontzettend dankbaar. Wat een waardering en steun en wat een trouwe aanhangers heeft onze kring! Net na Landerij De Park in Lingewaard eindigden wij in de top drie van onze regio. Dit keer is zelfs vorig jaar nog overtroffen. Vorig jaar kregen wij een cheque van € 1250,— en nu van € 1265,13. Door die bijdrage kunnen wij het lidmaatschapsgeld zoals beloofd gelijk houden, dus € 15,- per jaar. Wij willen iedereen die op ons gestemd heeft bijzonder hartelijk bedanken. Wij zijn heel blij met uw steun en waardering van ons werk.

Ons jaarprogramma

Het heeft vanwege corona voorlopig nog geen zin om een excursie of lezing te plannen. Om dit te compenseren en omdat wij toch iets extra's voor onze leden wilden doen, staat er een oud filmpje uit 1988 op de website: *Een halve eeuw in en om de hervormde kerk in Gendt*. Mocht u een historische wandeling willen doen om er even uit te zijn, dan staat er een wandelroute door het centrum van Gendt op onze website. U kunt die uitprinten of op uw telefoon volgen. U kunt ook een exemplaar in ons kringgebouw ophalen als dat weer open mag. De route is ca. 3 km en duurt ruim een uur en geeft onderweg tal van historische informatie. Verder staat er op de website een speurtocht door de Dorpstraat. Goed kijken, dan kunt u het antwoord op alle vragen vinden. Of u het goed hebt, kunt u zien als u later de oplossing aanklikt. Om u in deze tijd van veel thuiszitten en weinig afleiding wat extra's te bieden brengen wij dit jaar ons kringblad niet driemaal maar viermaal uit. Zo hebt u dan in ieder geval iets te lezen.

Villa Ganita, ooit het gemeentehuis van Gendt en al jarenlang ons kringgebouw. Hier nog met de wapenleeuwen bij de ingang, die nu bij Huis te Gendt staan.

Terugblik

Leden met het jaarboek Terugblik betalen € 22,—. De laatste Terugblik ging over de oorlogsverhalen uit de Betuwe. Geert Visser en Henk Klaassen hebben daarin een artikel geschreven over de distributie in Gendt in de Tweede Wereldoorlog en Joodse onderduikers in Gendt. Het thema voor 2021 is de plaatselijke sport. Rond november komt deze Terugblik uit.

Gendtse ereburgers

De eerste ereburger

Onlangs kwamen wij in bezit van de Gendtse erepenning met oorkonde op perkament van de steenfabrikant A.H.J.M. Terwindt. Zijn kleinzoons ruimden familiespullen op en waren met de gemeente Lingewaard van mening

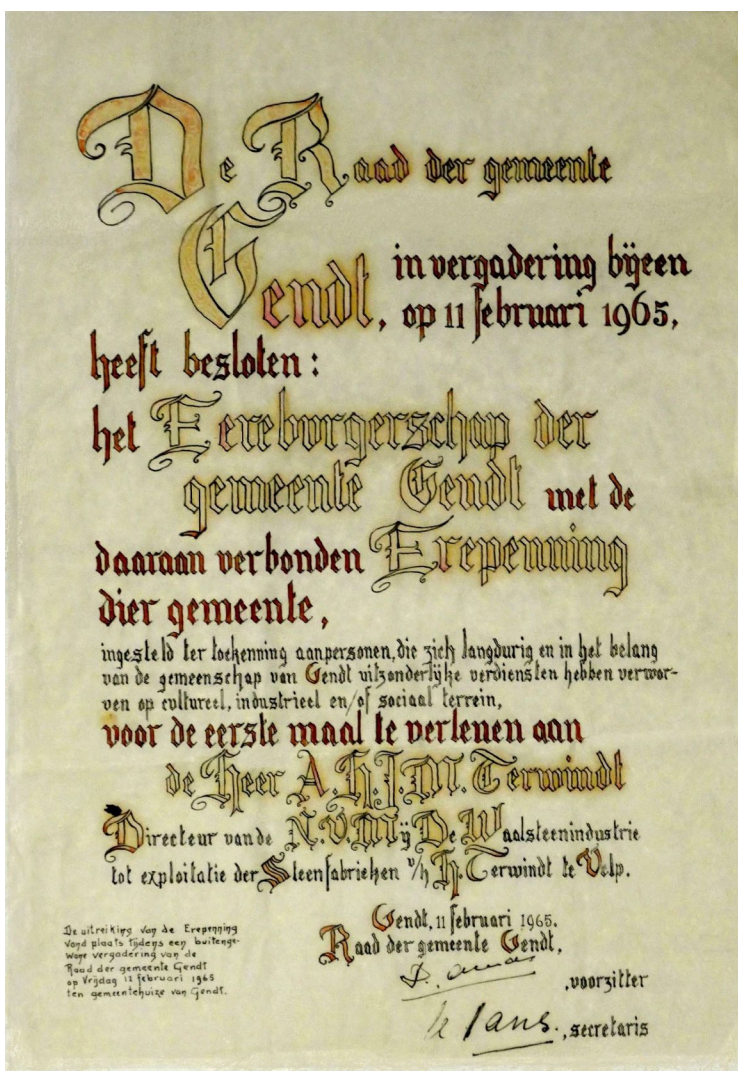

dat die bij de Historische Kring Gende het meest op hun plaats zouden zijn.

Alfred Terwindt kreeg het ereburgerschap op 12 februari 1965, een dag nadat de gemeenteraad dat goedgekeurd had. Een half jaar tevoren was het voorstel van Frans Smijers om tot

de instelling van zo'n eerbewijs te komen door B&W volmondig aangenomen.

De erepenning zou voortaan uitgereikt gaan worden aan

Frans Smijers, eerst gemeentesecretaris en later wethouder.

personen die zich op sociaal, maatschappelijk, industrieel en cultureel terrein verdienstelijk hadden gemaakt voor de gemeente Gendt.

De steenfabrikant Alfred Terwindt was de eerste die tot ereburger werd benoemd.

Steenfabrikant Alfred Terwindt.

In de toespraak van de burgemeester werd uitgebreid stilgestaan bij de redenen waarom hij tot ereburger was gekozen. Het was omdat hij zich al meer dan veertig jaar ingespannen had als directeur van N.V. Maatschappij De Waalsteenindustrie en meer dan dertig jaar als mededirecteur van De Zandberg. Tijdens zijn bewind waren de fabrieken gemoderniseerd, waardoor het werk voor het personeel makkelijker en lichter werd. De oude ringoven was onder hem vervangen door een moderne vlamoven en handwerk door mechanisatie, waardoor men minder afhankelijk was geworden van de weersomstandigheden. Hij had oog voor de menselijke verhoudingen en behandelde het personeel met respect en dankbaarheid. Dat uitte zich ook bij de viering van jubilea van zijn werknemers en in het uitreiken van meer dan veertig koninklijke onderscheidingen vanwege langdurige en trouwe dienst. Een voorbeeld hiervan is het jubileum van Johannes van Moerkerk. Op 30 augustus 1930 werd hij gehuldigd omdat hij meer dan 50 jaar in dienst was. Terwindt schonk speciale aandacht aan dat soort gelegenheden, die dus met enige regelmaat voorkwamen. Aan de ene kant toont dit dus de betrokkenheid en sfeer op het bedrijf dat mensen decennia in dienst bleven, aan de andere kant kunt je natuurlijk stellen dat er in Gendt qua werk niet zoveel

Van die huldiging werd een feestelijke gebeurtenis gemaakt, waarbij naast zijn familie ook diverse notabelen aanwezig waren. Zo waren naast burgemeester Arends ook de vorige burgemeester V.d. Meulen, huisarts Baselier, pastoor Eppink en hooggeplaatste vertegenwoordigers uit de baksteenindustrie aanwezig om er maar wat te noemen.

De jubilaris Johannes van Moerkerk in het midden, geflankeerd door burgemeester Smulders links en de directeur Alfred Terwindt rechts. Verder enkele stafmedewerkers en Hendrik Braam.

keus was, vooral als je op werk in de naaste omgeving aangewezen was.

Verder werd door de burgemeester zijn betrokkenheid bij verenigingen, zoals St. Sebastianus, genoemd. Verenigingen en organisaties deden nooit tevergeefs een beroep op hem.

Wat op de achtergrond gespeeld zal hebben, maar wat niet genoemd werd, was dat in Gendt menig een hem nog steeds dankbaar was voor de schuilplaats in de fabriek tijdens het oorlogsgeweld van 1944.

Terwindt bleek geheel overrompeld door de toegezwaaide lof. Hij had het allemaal uit christenplicht gedaan en was als kind al met plezier naar de fabriek van zijn vader gegaan. Volgens hem zouden Hendrik Braam, vakbondsbestuurder uit Gendt en tevens schoonvader van burgemeester Arends en verder oud-burgemeester V.d. Meulen het ereburgerschap moeten krijgen (dat is niet gebeurd). De laatste had zich immers ingespannen voor de wederopbouw na de oorlog.

Hij zei blijer te zijn met het ereburgerschap dan met de twee!! koninklijke onderscheidingen die hij gekregen had.

Na het officiële deel vertrok het hele gezelschap naar de steenfabriek voor de opening van de nieuwe kantine en kantoorgebouwen.

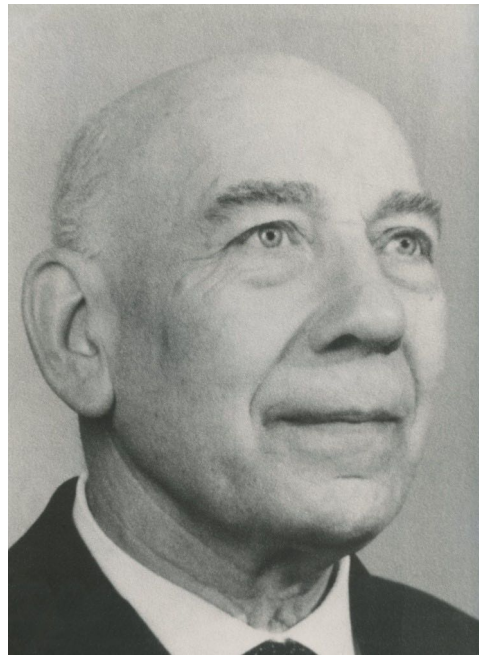
De tweede ereburger

Er gingen jaren voorbij. De volgende die de erepenning ontving was in december 1970 Martien Dinnissen. Hij was toen al gepensioneerd als schoolmeester en hoofd van de Jozefschool.

Hij was tijdens zijn loopbaan heel actief geweest als voorzitter van de K.V.P. en correspondent van De Gelderlander. Dinnissen organiseerde muziekfestivals, toneelvoorstellingen etc. en was druk met het Thuisfront, dat een verbinding vormde met de Gendtse jongens die in Nederlands-Indië dienden. Er werden berichten uitgewisseld en levensmiddelen gestuurd.

Dinnissen werd vooral geroemd omdat hij tijdens zijn loopbaan van meer dan veertig jaar in het onderwijs altijd een vraagbaak voor iedereen was geweest en de jeugd gestimuleerd had om door te leren, was het niet in het hoger onderwijs dat wel in het beroepsonderwijs. Daarvoor waren velen hem dank-

baar, omdat ze zodoende beter terecht waren gekomen.

Martien Dinnissen.

Toen Dinnissen ereburger werd, net voor kerst 1970, was hij 76. Hij memoreerde dat het voor hem een bijzondere datum was, omdat het op de dag af precies 28 jaar geleden was dat hij uit Duitse gevangenschap was vrijgelaten. Hij was daar als gijzelaar, zoals menig vooraanstaand burger uit andere plaatsen die door de Duitsers geïnterneerd werd. Dinnissen heeft nog vijf jaar van het ereburgerschap kunnen genieten.

Onze historische kring heeft dankzij Dinnissen in samenwerking met het Meertensinstituut in 1993 het boekje *Volksverhalen uit Gendt* uit kunnen brengen.

Dit boek bevat de spook- en van oudsher overgeleverde verhalen die Dinnissen met opnameapparatuur bij Gendtenaren en oud-inwoners opnam. Hij had namelijk altijd grote belangstelling voor het Gendtse dialect en de streekverhalen.

Zijn schoonzoon Harrie Scholten en de oud-onderwijzeres Dini v.d. Bergh-Rensen, respectievelijk penningmeester en secretaris van onze kring, schreven deze verhalen uit en bewerkten ze en op hun initiatief kwam zo het boek tot stand.

Harrie Scholten heeft het er bij de kring wel eens over gehad dat hij wilde uitzoeken hoeveel ereburgers er waren geweest om daar

Verzameld door
M.H. Dinnissen

Volkverhalen uit Gendt

Deel 3

Nederlandse Volkverhalen

*Het al lang uitverkochte boek Volkverhalen uit Gendt. Voor liefhebbers
nog wel te lezen in onze bibliotheek.*

een artikel over te schrijven. Het is er bij mijn
weten niet van gekomen.

Maar twee ereburgers?

Terwindt en Dinnissen zijn de twee erebur-
gers die ik kon achterhalen. Het zou raar zijn

als het bij deze twee ge-
bleven is, want er moe-
ten toch door de jaren
heen meer mensen zijn
geweest die veel voor
Gendt betekend hebben.
Na 2001, de herinde-
ling, zijn er natuurlijk
geen Gendtse ereburgers
meer bijgekomen, maar
als er naast de genoem-
de twee burgers nog
meer mensen de erepen-
ning hebben gekregen,
dan horen wij het bij de
kring graag.

**Yvonne de Boer-
Ravestein**

Bronnen:

De Betuwe, 19-02-1965,
De heer A.J.J.M. Ter-
windt ere-burger van
Gendt!, nieuwe cantine
en kantoorgebouw door
burgemeester Arends
geopend.

De Gelderlander, 21-07
-1964, Gemeenteraad
Gendt stelt ereteken in.

De Gelderlander, 24-12
-1970, M. Dinnissen 2e
ereburger Gendt.

De veerponten Zeldenrust I, II, III en IV

Het veer van Lent naar Nijmegen bestond in de beginjaren uit een aantal zeil- en roeibootjes. Eigenaar van het veer over de Waal was toentertijd de landsheer die de veerrechten verpachtte aan de eigenaren van de bootjes. In 1521 had hertog Karel van Gelre het recht van veer over de Waal aan de burgers van Nijmegen geschonken. Later kwamen de rechten in handen van de Nijmeegse veerheren; dat waren voornamelijk kerkelijke instellingen. De stad Nijmegen kocht in 1592 het veerrecht van hen. In 1657 werd het veerrecht verpacht aan Hendrick Heuck; dat eindigde in 1672. Hierna werd de stad Nijmegen weer eigenaar. In 1863 kreeg Johannes Lambertus Wildenbeest de pacht van het veer. Hij was eigenaar van Logement Lent. In 1868 besloot de gemeenteraad van Nijmegen het veer weer in eigen beheer te nemen en dat bleef zo tot 1936.

Hendrick Heuck circa 1600-1676.

We kennen Hendrick Heuck als uitvinder van de gierbrug. Maar zijn ontwerp was eigenlijk gebaseerd op een model van Pieter Gabriels Croon uit Zegwaard (Zuid-Holland), die in 1599 al octrooi had aangevraagd en gekregen. Nijmegenaar Hendrick Heuck wist in 1656 een soortgelijke gierbrug te ontwikkelen, die door de stroming van het water en een beetje aansturing zelf de overkant kon bereiken. Op 28 februari 1657 wisten de gemeenteraadsleden van Nijmegen mede te delen, dat zij tot een akkoord waren gekomen met Heuck.

Er was een besluit genomen: *‘over het leggen ende gebruicken van een gierbrugge over de Wael’*. Aan de uitvinder werd de exploitatie van de nieuwe gierbrug verpacht, die later de naam Zeldenrust kreeg.

De gierpont, ook wel gierbrug genoemd.

Werking

Een gierbrug verschilt van een gierpont doordat hij uit twee naast elkaar geplaatste schuiten bestaat met daarover een brugdek. De gierbrug was met een lange ketting in het midden van de rivier verankerd. Later werd de ketting vervangen door een gierkabel. Normaal gesproken zou de gierbrug op de stroming in het midden van de rivier blijven liggen. Door echter de hoek die de gierbrug met de kabel maakt te veranderen, kan de gierbrugschipper het veer zo op de stroming leggen dat het water de gierbrug één richting opduwt. Door de kracht van het water in combinatie met de hoek waaronder het veer in het water ligt, duwt de stroming van het water de gierbrug naar de andere oever.

De schipbrug op de Lentse oever. De brug rust op een groot aantal pontons.

Regelmatig werden er verbeteringen aangebracht. Er werd in de loop der jaren ook een tweede gierpont gebouwd als reserve. Omdat er stroomopwaarts een bocht in de Waal zat (en nog zit), is de stroming aan de Nijmeegse kant sterker dan aan de Lentse kant. Daarom werd er in Lent over een grote lengte een schipbrug aangelegd richting de overkant. Deze gedeeltelijke schipbrug bestond uit een groot aantal naast elkaar liggende schepen met daarover een vloer van houten balken en planken. De schipbrug steeg en daalde mee met de waterstand. Bij een normale waterstand kon er zo de schipbrug opgereden worden, maar bij zeer laag- of hoogwater waren er problemen met het hoogteverschil.

In 1880 besloot de Nijmeegse gemeenteraad de inning van de veergelden uit te besteden (verpachten). Na dertig jaar, namelijk in 1910, nam de gemeente de inning weer in eigen beheer. In een advertentie werden er drie gaarders van de veergelden gevraagd. In 1930 werd je overdag voor 4 cent naar de overkant gebracht; bij nachтваart moest er 45 cent tegenover staan, ongeacht de lading

Met ingang van den 1 November 1910 moeten worden aangesteld voor het Veer der gemeente Nijmegen

3 Gaarders der Veergelden,

Ieder op eene jaarwolde van f525, welke na een dienstdag van 4, 8, en 12 jaren telkens met f25 kan worden verhoogd.

Gegadigden, niet ouder dan 35 jaren, behorende een op gezegeld papier geschreven aan Burgemeester en Wethouders gericht verzoekschrift vóór 17 September 1910 bij den Burgemeester in te zenden.

Korting voor pensioen, ook aan weduwe en kinderen, 6 pCt. 's jaars. (8191)

Reservegierpont werd de Zeldenrust II

In februari 1908 was een reparatie aan de grote pont hard nodig. De Zeldenrust werd hiervoor naar een scheepswerf in Lekkerkerk gesleept. Eind april kon de pont weer varen tussen Nijmegen en Lent. In die reparatietijd had de reservepont zijn werk gedaan.

In 1920 werd de grote reservegierpont omgebouwd tot schroefmotorpont. Sommige gemeenteraadsleden vonden het niet nodig voor het autoverkeer. 'Dit verkeer kan niet zo'n haast hebben dat de gemeente daarvoor zoveel geldelijke offers moet brengen', was hun

redenering. Een ander gemeenteraadslid stelde voor om 's zondags maar eens te kijken hoe druk het was. Het kostte misschien financiële offers, maar men moest het verkeer tegemoet komen. De Arnhemsche Stoomsleephelling Maatschappij kreeg de opdracht om twee 16 PK Deutz Bronmotoren in te bouwen. De klus was aangenomen voor f 22.192, – , maar liep op tot f 27.000, – . Er moest ook personeel aangenomen worden en dat bracht nog meer financiële lasten met zich mee. Maar, nu kon er zowel gegierd als bij drukte ook met de motorpont gevaren worden.

De gierpont aan de Nijmeegse kade. Aan de overkant de schipbrug op de Lentse oever.

De nieuwe tijd

In het *Nijmeegsche Nieuws* stond op 13-7-1920: 'Onze pont op Lent draagt zijn naam Zeldenrust met grote eer, doch thans meer dan ooit. Sinds 1 januari is de opbrengst n.l. al over de f 25.000, – dat is 7.000 gulden meer dan over hetzelfde tijdperk in 1919 en evenveel als over het gehele jaar 1911. Het werd dus veel drukker en als dat zo bleef zou het verkeer met de overzijde niet zo kunnen doorgaan. Het bezoek aan de Betuwe en omgekeerd naar Nijmegen nam geweldig toe. De Nijmeegse Veerdienst kreeg het dan, vooral met Pasen en Pinsteren en in de vakantietijd zeer druk. Dan ontstonden, met drie ponten in bedrijf, lange rijen wachtende auto's aan Nijmeegse en Lentse oever. De verkeersinspectie keek met bijzondere ogen naar Nijmegen voor de oplossing van de verkeerssituatie.

Overzicht van de geldende Tarieven der z.g. Waalveren						
Plaatsen	Pers.	Personen met rijwiel	Motorrijwiel m. bestuurder	Motorrijwiel met zijspan	Geladen wagens met paard en begeleider	Automobielen met bestuurder
Nijmegen	0.04	0.10	0.24	0.35	0.25	0.75 alle auto's
Bij nachтваart moet elke overtocht te minste f 0.40 opbrengen						

Toen in het hoogseizoen een der Zeldenrusten niet vlug genoeg opzij had kunnen varen voor een van de vele sleepboten, was een aanvaring onvermijdelijk. De motorpont werd daardoor buiten dienst gesteld. Nu zat de Zeldenrustdienst met de handen in het haar. Het overzetten ging met twee ponten te langzaam. In de drukke uren werd dan ook een motorboot in dienst genomen die alleen passagiers vervoerde.

Aan de Lentse kant gebeurde er nog wel eens wat, vooral met ijsgang en laag- of hoogwater. Het regende klachten over het oprijden naar de schipbrug. Met kar en paard en gemotoriseerd verkeer was het vaak moeilijk om de schipbrug op te komen.

Een klacht van A. Mathijssen uit Gendt, april 1921

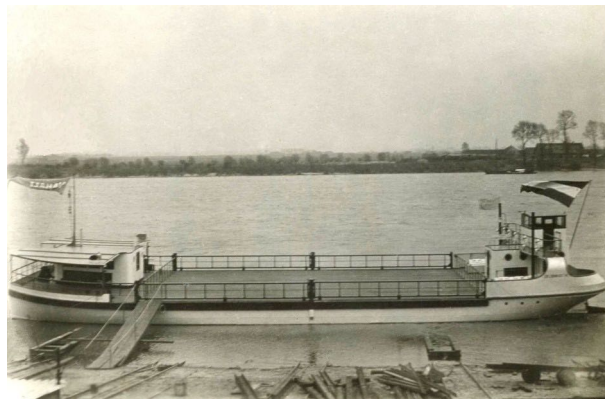
Bij de gemeenteraad van Nijmegen kwamen veel klachten binnen; ook een klacht van de Gendtenaar Albert Mathijssen. Zijn knecht was met kar en paard van de helling gegleden. Kar, paard en de vracht hout waren in het water terecht gekomen. Het hout was voor een groot deel door omstanders uit het water gehaald en meegenomen. Voor Mathijssen een schadepost en voor de gemeente Nijmegen geen beste reclame, want de gemeente had belang bij de goede naam van het overzetveer.

Aan de deskundigen werd overgelaten de moeilijkheden op te lossen. Dat er iets moest gebeuren lag voor de hand. Het was niet de schuld van Nijmegen dat het water in de Waal zo laag was. Er was hier ook geen sprake van schuld. Een feit was dat de lage waterstand het verkeer bemoeilijkte en een stad als Nijmegen haar verbindingen tussen noord en zuid goed voor mekaar moest hebben. Mathijssen kreeg waarschijnlijk geen tegemoetkoming in de geleden schade. Kort hierna plaatste hij de volgende advertentie in *De Gelderlander*.

f 50 Belooning
aan dengene, die mij de kar terug-
brengt, welke Zaterdag bij het
ongeluk aan de gierpont verloren
is gegaan
A. MATHIJSSSEN, Gendt. 8174

Zeldenrust III

De verkeersinspectie berichtte Gedeputeerde Staten dat het toch eigenlijk een onhoudbare toestand was met het Nijmeegse veer. Dat de gemeente geen reservecapaciteit genoeg had om in geval van pontpech de overzetsdienst op normale wijze uit te voeren. Het gemeentebestuur kreeg dan ook op zekere dag van de betrokken provinciale autoriteiten de opdracht om een nieuwe Zeldenrust te laten bouwen.

De Zeldenrust III, gebouwd door Vahali.

In 1932 werd op de scheepswerf Vahali de Zeldenrust III gebouwd. De nieuwe Zeldenrust kon door zijn grootte veel meer voertuigen en passagiers overzetten. Nu ontbrak het nog aan goede op- en afritten. De opritten aan Nijmeegse en Lentse oevers waren niet berekend op een vlotte aan- en afvoer. Scheepswerf Vahali kreeg al snel de opdracht grotere aanlegschuiten te bouwen voor de ponten. Die voor de Lentse kant konden begin juli 1932 al geplaatst worden. De aanlegsteiger rustte nu op veel bredere boten, zodat het op- en afrijden op de pont vlugger ging. Aan Nijmeegse kant werd de aanlegsteiger ook veel beter en groter en kreeg een V-vorm, ook door Vahali gemaakt.

De Zeldenrust III, bijna klaar in juni 1932.

Zeldenrust IV

Terwijl de eerste aanbesteding van twee landhoofden voor de Waalbrug al had plaatsgevonden, moest en zou er toch een vierde pont bij komen. Gedeputeerde Staten van Gelderland, die heel goed wisten hoe de Nijmeegse financiën ervoor stonden en B en W geregeld tot bezuiniging maanden, gaven te verstaan dat Nijmegen zijn pontmateriaal moest uitbreiden. Het veer voldeed niet meer aan de verkeerseisen. Scheepswerf Vahali kreeg de opdracht voor de bouw van de Zeldenrust IV.

Personeel van Scheepswerf Vahali.

De scheepswerf bouwde de pont voor f 35.000, – met verplichting de Zeldenrust na opheffing van het veer van de gemeente over te nemen voor f 9.000, –. (De Zeldenrust III had ongeveer het dubbele gekost.)

De opdracht kreeg de directie van de N.V. Vahali op 4 juni 1935 en al op 11 juni werden de eerste materialen voor de bouw van de pont op de werf aangevoerd. Op 17 juni werd met den bouw begonnen en op 20 augustus, dus binnen elf weken, werd de pont kant en klaar afgeleverd. Op die augustusdag in 1935 reisden leden van het gemeentebestuur, de verkeersinspectie en de veerbaas naar Scheepswerf Vahali in Gendt. Daar werden de gasten begroet door de heer J.L.P. van Hasselt van de Internationale Bagger, Scheepvaart en Handelsmij en commissaris van de Vahali.

De gasten, de directie en de technische ambtenaren van de werf gingen aan boord van de Zeldenrust. Die voer met het gezelschap met 11 km per uur vanaf de Waal de Rijn op tot bij Lobith. Daar draaide de pont om vervolgens naar Nijmegen te varen met een gemid-

V.l.n.r. directeur Van Kortenhof, baas Willems, commissaris Van Hasselt en baas Schippers.

delde snelheid van 15 km per uur. Overal langs de kant hadden toeschouwers belangstelling voor de Zeldenrust IV. Wethouder mr. Arn. Krootjes richtte enige woorden van waardering tot de werkers van de scheepswerf Vahali en hij dankte hen voor dit vlotte werk. De heer Van Hasselt bedankte voor de waarderende woorden gewijd aan het goede werk van de Scheepswerf Vahali en dankte tegelijk het gemeentebestuur van Nijmegen voor het steeds in de werf gestelde vertrouwen. Intussen laveerde de Zeldenrust IV rustig tussen de vele sleepboten door richting Nijmegen.

De Zeldenrust IV tijdens de proefvaart in Nijmegen.

De Zeldenrust IV, eenvoudig uitgevoerd om de kosten zo laag mogelijk te houden, bood voldoende ruimte voor het moderne vervoer. Het draagvermogen van deze nieuwe pont van ongeveer dezelfde afmetingen als de Zeldenrust III, haalde ruim 250 ton. Op het dek konden 26 personenauto's makkelijk geplaatst worden. De afmetingen waren: gehele lengte 35,18 meter, grootste breedte 15,10 meter, breedte der schepen elk 5 meter, de grootste diepgang 1,26 meter en het rijdek 19,30 meter lang en 13.80 meter breed. De motorpont was voorzien van twee Deutzmotoren; compressorloze spoelpompdieselmotoren, elk van 70 tot 75 PK, type 130 met keerkoppeling.

Veel bekijks aan de Waalkade voor de Zeldenrust IV.

De pont was gebouwd onder leiding van de directeur van Vahali, de heer M. van Korten-hoff, en de constructeur de heer L.H. Knoop. Vijfenvijftig vaklieden bouwden er negen weken aan onder de heren J.B. Willems, scheepsbouwbaas, en L. Schippers, baas van de bankwerkerij. Gemeenteambtenaar W.H.P. Bylard hield namens de gemeente Nijmegen toezicht op de bouw van de Zeldenrust IV.

Intussen was het gezelschap Nijmegen genaderd. De overdracht werd gesymboliseerd door de vlaggenwisseling. Vlak voor de in aanbouw zijnde nieuwe

Leonardus Knoop, constructeur van de Zeldenrust III en IV.

Waalbrug hees wethouder C.A. Corduwener de Nijmeegse rood-zwarte vlag in top, die de vlag van Vahali verving. Aan wal stonden honderden toeschouwers die de bemanning van Zeldenrust IV begroetten.

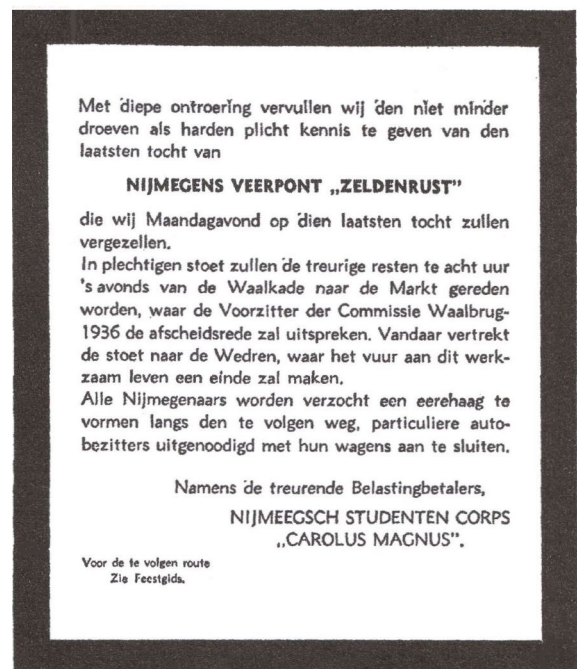

De wisseling van de vlag op de Zeldenrust IV.

De pont voer voorbij de stad tot het Maas-Waalkanaal. De stuurman draaide toen behendig de Zeldenrust IV, die kalm tegen de Waalstroom op ging om aan te leggen aan de Nijmeegse oever. Honderden profiteerden vervolgens van een vaartje met de pont.

In memoriam De Zeldenrust

Op woensdag 15 juni 1936, 86 jaar geleden, voer de Zeldenrust IV voor het laatst over de Waal, want op 16 juni 1936 was de officiële opening van de Waalbrug

De Zeldenrust IV met de benedenstad van Nijmegen op de achtergrond.

Daags voor de opening van de Waalbrug trok een droevige stoet door Nijmegen. Het was een lijkstoet, gevormd voor de studentensociëteit op de Oranjesingel. In de stoet bevonden zich een groep ruiters, doodaanzeggers, doodbidders, een muziekkorps en een zwart gedrapeerde wagen getrokken door een zestal paarden. Het lijk was het model van de oude Zeldenrust dat aan de Waalkade werd opgehaald. Achter de lijkwagen liep zgn. de treurende Hendrick Heuck. Onder veel bekijks trok de stoet naar de Waalkade, waar het personeel van de pont het getimmerde lijk op de wagen tilde. Nog meer geroerd dan op de heenweg trokken de studenten door de straten van Nijmegen. De voorzitter van de Waalcommissie hield een toespraak op de Grote Markt. Hij sprak over de lange staat van dienst van de Zeldenrust. De gierpont had ruim driehonderd jaar bij dag, nacht en ontij mens en dier overgezet, eerst als gierpont en later als motorpont. Na hulde gebracht te hebben aan de veerbazen Van den Donk en Derks en de veerknechten hing de spreker een reusachtige krans van beukenbladeren aan de lijkwagen. De stoet ging verder naar het terrein aan de Bijleveldsingel. Daar speelde de Harmonie Nijmeegsch Vrijwilligerskorps het thema Zeldenrust Eeuwig Rust. Daarna werd de Zeldenrust van de lijkwagen getild en in brand gestoken. Hoog sloegen de vlammen van de brandstapel. Na zoveel droefenis werd in het studentenhuus troost gezocht en gevonden.

*Links: het kantoor van de Baggermaatschappij Van Hasselt Lent.
Midden: de op- en afrit naar de Schipbrug.
Rechts: Hotel Lent.*

Hotel Lent in verval (1987).

EEN PARTICULIERE ONDERNEMING

Nauwelijks vier dagen na de opening van de Waalbrug hadden vele Nijmegenaren al heimwee naar de veerpont Zeldenrust, die trouwens niet meer beschikbaar was. De Zeldenrust II en III werden omgebouwd voor rondvaarten. De Zeldenrust IV was waarschijnlijk volgens afspraak overgenomen door Scheepswerf Vahali. Het stilleggen van de pont had de benedenstad een groot aantal bezoekers gekost die nu naar elders gingen. Aan beide zijden van de Waal miste men de drukte bij het veer. De schipbrug was al voor een groot

RONDVAARTEN

OP DE WAAL

met de feestelijk versierde veerpont

„ZELDENRUST III”

Schitterend gezicht op de rivier, de stad en de nieuwe Waalbrug

MUZIEK EN BUFFETTEN AAN BOORD

Dagelijksche afvaarten vanaf de Waalkade:

's morg. 11 uur, 's midd. 2 en 5 uur, 's av. 7 en 9 uur

Duur der rondvaart 1½ à 2 uur

PRIJZEN: VOLWASSENEN 25 ct., KINDEREN 10 ct.

Gezelschappen reductie

Plaatskaarten verkrijgbaar: Centraal Bureau, Lange Nieuwstraat 2,
Inlichtings-Kiosk, Stationsplein en aan de Pont

*Advertentie in De Gelderlander 12
augustus 1936.*

Vennootschap met Bestuur en Commissarissen ging het nieuwe veer exploiteren. De eigenaren van de nieuwe veerdienst waren op een voordelige wijze in het bezit gekomen van een goed en mooi vaartuig waarmee een veerdienst kon worden onderhouden. Het vaartuig was op een werf gebouwd voor de gemeente Nijmegen, maar kon niet op de afgesproken datum afgeleverd worden. En omdat de gemeente het vaartuig daarna niet meer accepteerde, konden de nieuwe eigenaren op zondag 21 juni 1936 het veer al laten varen. De nieuwe pont kon op eigen kracht varen, maar werd door de sleepboten Christina van Jacques Michels uit Nijmegen en de Rika van H. Scheers uit West-Pannerden naar de aanlegplaats gesleept. Beide sleepdiensten hadden de sleepboten daarvoor beschikbaar gesteld.

Terwijl de brugfeesten nog in volle gang waren, propageerden de exploitanten de nieuwe veerdienst al. In optocht trok men achter het muziekkorps St. Franciscus, de eigenaren van de pont en de nieuwe veerman door de stad.

gedeelte weggehaald maar er was voldoende aanlegplaats.

Een aanvraag voor een kleiner veer was voor het stilleggen van de Zeldenrust al aangevraagd en goedgekeurd. Een Naamloze

Vanaf de pont werd een luchtballon opgelaten. Daarna volgde voor belangstellenden een gratis tochtje tussen de Waalbrug en de spoorbrug. Op de Waalkade was er 's middags een concert en 's avonds kon er gedanst worden op de kade.

Twee maanden later nog een particulier pontje

De benedenstad had het meest te lijden van de nieuwe Waalbrug. Winkels, cafés en hotels aan de Waalkade waren klanten kwijtgeraakt. De bewoners van de benedenstad benaderden Matthijs van Kortenhouf directeur van Scheepswerf Vahali en eigenaar van hotel Lent, en ook hij kreeg van de gemeente Nijmegen een vergunning voor de exploitatie van een motorveer.

Kortenhouf woonde boven in het kantoorpand van de N.V. Internationale Bagger Scheepvaart en Handel Maatschappij naast Hotel Lent en betrok later de villa Vahali Adjectum van Jan van Hasselt aan de Lentse oever.

Een veerboot was gauw gevonden en de provinciale verkeersinspectie gaf zijn goedkeuring. De boot kreeg de naam De Benedenstad, ook wel genoemd De Benedenstadsbelang. Er konden voetgangers en fietsers mee worden overgezet. De boot was in 1933 gebouwd bij scheepswerf Vahali en had veerdienst gedaan op de Rijn bij Rees (Dld). Het pontje was uitgerust met een 25-30 pk-dieselmotor.

Eind september 1936, twee en een halve maand na het uit de vaart nemen van de oude veerponten, kon er nu zelfs op twee plaatsen weer overgezet worden.

De Zeldenrust II ging in 1938 naar de N.V. Scheepswerf en Gashouderbouw Jonker & Stans in Hendrik-Ido-Ambacht. Dat bedrijf verkocht het schip aan een Schotse onderneming. Het werd naar Inverness gesleept. Daar ging het onder de naam Black Isle dienstdoen.

Het gemeentever in 1940

Na het onklaar maken van de Waalbrug op 10 mei 1940 had de gemeente Nijmegen onvoldoende capaciteit om al het verkeer over te zetten. De beide particuliere ondernemingen konden het met hun twee kleine pontjes niet aan. De directeur van scheepswerf Vahali, M. van Kortenhouf, en de vorige pontbaas van de Zeldenrust IV, de heer B.A.W. Derks, kregen

van het gemeentebestuur van Nijmegen de opdracht om beschikbare veerboten in Nederland te zoeken. Dit om de extra oeververbinding tussen Nijmegen en Lent zo vlug mogelijk te kunnen beginnen. Dat was nodig omdat herstel van de Waalbrug nog wel enige tijd zou duren. Hoewel er in oorlogstijd weinig veermateriaal voor handen was, slaagden de heren.

Allereerst kon Nijmegen twee motorschepen in de vaart krijgen die ingericht werden als hulpponten. Hiermee was het overzetten van passagiers opgelost. Voor het overzetten van vrachtverkeer wisten Kortenhof en Derks de hand te leggen op de pont Gorinchem I. Die moest overigens na een bepaalde tijd weer teruggegeven worden. Omdat de schipbrug in Lent al weggehaald was, kwam de overvaart van de Gorinchem I te liggen in Oosterhout (bij de Altena). Vandaar voer de pont naar de haven in Nijmegen. Bij een hogere waterstand in de Waal kon de Gorinchem I aan de hoge kade bij de elektriciteitscentrale aanleggen.

Begin juni 1940 kreeg scheepswerf Vahali de opdracht van de gemeente Nijmegen om aan de Lentse oever een aanlegsteiger te bouwen met een lengte van zestig meter. De heren Kortenhof en Derks, bijgestaan door de veerman, de heer Van der Donk, slaagden erin de hand te leggen op enkele pontons te Amsterdam. Ook aan de Nijmeegse oever kwam een grotere op- en afrit met brug.

De sleeppont

Op de scheepswerf Vahali werd een sleeppont gebouwd, bestaande uit twee stevige pontons waarover een brug van balken was gebouwd. De sleeppont had een lengte van 30,5 meter en een breedte van 14 meter. Motorboot Helena sleepte de pont heen en weer over de Waal.

De in aanbouw zijnde sleeppont bij scheepswerf Vahali in juni 1940.

DE PONT

Passagiers- en Goederenvervoer

Nijmegen heeft nu vier ponten in de vaart. En nog klagen sommigen, dat het overzetten zo lang duurt. Maar zouden die klagers niet beter doen aan de Waalkade secuurder uit te kijken, op welke pont zij plaats nemen.

Velen lopen maar terstond de eerste de beste pont op, welke aankomt en kijken daarbij niet uit of zij terecht komen op de groote stoomponten waarmede auto's en wagens worden overgezet. Of op die, waarmede alleen passagiers overgaan. De twee kleine hulpponten voor personenvervoer varen veel meer en sneller af dan de groote ponten, welke minder vlug geladen zijn.

Men doet het beste dezen regel te volgen: de kleine ponten bestemmer voor personenvervoer en de groote voor auto's wagens, enz.

Alles gaat dan veel vlotter en vlugger.

Men moet ook een beetje uitkijken en het aan het pontpersoneel niet moeilijker maken dan noodig is.

De Gorinchem I en twee hulppontjes bleven ook nog in bedrijf, zodat er van wachten aan de Nijmeegse en Lentse oevers geen sprake meer was. Waardering was er voor de heren M. van Kortenhof en S. Derks en voor het personeel van de werf. Zij hadden als het ware dag en nacht gewerkt om Nijmegen binnen de kortst mogelijke tijd aan een doelmatig veer te helpen. De gemeente Nijmegen had nu vier vaartuigen in dienst.

De Waalbrug die in 1936 het pontveer vervangen heeft. Het einde van een tijdperk.

Henk Klaassen

Opmerking: Willem van der Donk was afkomstig uit Gendt (Hulhuizen) en in 1900 naar Nijmegen verhuisd. Matthijs van Kortenhof was getrouwd met Dora Verheij uit Gendt.

Aanwinsten Ontvangen van:

Jan en Paul van Schaik, erpenning met oorkonde van A. Terwindt, foto's en enkele pagina's *De Betuwe* 1965

Brenda Pricken, documenten bescherming bevolking

José Langen-Basten, reglement gezinsverzorging Stichting Hulp in de Huishouding

Peter Jansen, geldtasje (zonder geld) Vincentius 150 jaar, diploma kostuumnaaien Sancta Anna, inzegening huwelijk, bidprentjes en melkerijdiploma

De Klok, aardewerk pan kinderdorp 1975
Elma Burg, foto, bidprentjes en overlijdensadvertentie dokter Burg

Anoniem, envelop met bidprentjes

Yvonne Rasing-Rensen, knipsel Schutterskoning Harrie Pelkman en enkele bidprentjes

Welkom nieuwe leden

Uit Gendt, tenzij anders vermeld:

Dhr. G. Wiecherink

Mevr. S. Witjes

Dhr. H. Wassink, Doornenburg

Dhr. H.J. Rikken

Dhr. A.A.B. Stark

Dhr. J. Janssen

Mevr. S. v. Schaijk

Mevr. C. Wiecherink, Eindhoven

Mevr. Y. Veldkamp, Nijmegen

Wij hebben nu 942 leden.

Ondanks een groot aantal aanmeldingen is ons ledental t.o.v. begin vorig jaar slechts licht gestegen. Oorzaak hiervan is een groot aantal overleden leden in de afgelopen periode.

VIP's met een Gendtse oorsprong

Ook Corona steekt voor de gebruikelijke bijdrage van de sectie genealogie een spaak in het wiel! Was u altijd gewend om in deze rubriek een kwartierstaat aan te treffen van een 'tijdelijk' bekende Gentenaar dan zal ik u toch in ieder geval tot volgend jaar moeten teleurstellen. Er is geen Kersenkoningin 2020, geen Schutterskoning en ook de Prins Carnaval blijft nog een jaar extra in functie.

Toch wil ik wel een rubriek van genealogie plaatsen. Gedurende de afgelopen jaren is er contact geweest met Rob van Roosmalen uit Arnhem, die overigens roots in Gendt en Doornenburg heeft. Hij attendeerde de kring op een reeks bekende Nederlanders met Gendtse roots! Vandaar in deze uitgave met medewerking van Rob, waarvoor hartelijk dank, allereerst de kwartierstaten van Marnix Kappers en Clemens Cornielje.

Als u na het lezen van de kwartierstaten denkt: misschien ben ik wel familie van Marnix Kappers of Clemens Cornielje, kom dan eens langs.

N.B. Voor de levensloop heb ik uit Wikipedia geput.

Willem Rasing

Kwartierstaat van Marnix Kappers

Marnix Kappers (Zwolle, 8 september 1943 - Amsterdam, 10 oktober 2016).

In 1966 won hij met de groep Déjà Vu het Camerettenfestival en het jaar daarop won hij er de persoonlijkheidsprijs. Van 1978 tot 1980 maakte hij deel uit van het Kabaret Ivo de Wijs.

Kappers werkte als acteur aan diverse televisieprogramma's mee. Hij speelde in *Kunt u mij de weg naar Hamelen vertellen, mijnheer?* de rol van Prins Roelof van Bontubal en zong de herkenningstune van Peppi en Kokki. In de NCRV-serie *De Familie Knots* speelde hij de personages neef Herbert, de vader van Arend Vogel, de buurvrouw en losse karakters. De serie hield in 1983 op, maar zes jaar later was Kappers weer als neef Herbert te zien in het KRO-programma *Lekker Weg*.

Kappers deed ook de nasynchronisatie van Pieter Post en speelde de vader van Frank en Rene Groothof in de VPRO-serie *Broertjes*. Hij presenteerde van 1991 tot 2001 met Sylvia Millecam het televisieprogramma *Knoop in je Zakdoek*.

In het theater speelde hij de echtgenoot in *Heerlijk duurt het langst* (september 1998-april 1999). Hij was een van de vertolkers van de liedjes in *Telkens Weer Het Dorp*.

In 2010 was Marnix Kappers voor het laatst te zien op televisie in de rol van slotenmaker in het Sinterklaasjournaal.

Kappers overleed op 73-jarige leeftijd. Zijn familie liet in een korte verklaring weten dat hij, geschokt door de dood van zijn partner in 2013 en getroffen door ernstige en toenemende gezondheidsproblemen, besloot om nieuwe slagen van het noodlot niet langer lijdzaam af te wachten. Op zaterdag 15 oktober 2016

werd hij — na een dienst in De Rode Hoed — begraven op begraafplaats De Nieuwe Ooster in Amsterdam.

Generatie 1 (proband)

1 Marnix Kappers, geboren op 08-09-1943 in Zwolle. Marnix is overleden op 10-10-2016 in Amsterdam, 73 jaar oud.

Generatie 2 (ouders)

2 Gerrit Hendrik Kappers, geboren op 03-06-1904 in Haarlemmermeer. Gerrit is overleden op 18-01-1992 in Zwolle, 87 jaar oud.

Hij trouwde, 30 jaar oud, op 21-12-1934 in Amsterdam met de 21-jarige

3 Jacoba Elsina Goudappel, geboren op 20-04-1913 in Utrecht. Jacoba is overleden op 02-06-2005 in Zwolle, 92 jaar oud.

Generatie 3 (grootouders)

4 Gerrit Jan Kappers, geboren op 14-12-1868 in Winterswijk. Gerrit is overleden op 05-01-1958 in Haarlem, 89 jaar oud.

Hij trouwde, 29 jaar oud, op 26-10-1898 in Winterswijk met de 24-jarige

5 Johanna Willemsen, geboren op 01-03-1874 in Amsterdam. Johanna is overleden op 10-01-1954 in Haarlem, 79 jaar oud.

Generatie 4 (overgrootouders)

10 Willem Willemsen, geboren op 23-05-1840 in Ede. Willem is overleden op 06-05-1919 in Haarlem, 78 jaar oud.

Hij trouwde, 30 jaar oud, op 04-05-1871 in Zeist met de 32-jarige

11 Petronella Johanna Kraan, geboren op 13-01-1839 in Zeist. Petronella is overleden op 26-10-1927 in Ermelo, 88 jaar oud.

Generatie 5 (betovergrootouders)

20 Gerardus Willemsen, geboren op 02-07-1797 in Gendt. Hij is gedoopt op 02-07-1797 in Hulhuizen. Gerardus is overleden op 19-04-1872 in Gendt, 74 jaar oud.

Hij trouwde, 28 jaar oud, op 01-12-1825 in Gendt met de 20-jarige

21 Willemina Hendriks, geboren op 27-03-1805 in Gendt. Willemina is overleden op 20-01-1863 in Gendt, 57 jaar oud.

Kwartierstaat van Marnix Kappers

Generatie 6 (oudouders)

40 Jurrien Willemsen, geboren omstreeks 1758 in Emmerich. Jurrien is overleden op 03-08-1831 in Gendt, ongeveer 73 jaar oud. Jurrien ging in ondertrouw (2), ongeveer 38 jaar oud, op 02-04-1796 in Gendt met de 43-jarige

41 Maria-Gertrudis Joosten, geboren in Gendt. Zij is gedoopt op 16-03-1753 in Hulhuizen. Maria-Gertrudis is overleden op 03-10-1827 in Gendt, 74 jaar oud.

42 Arie Hendriks, geboren in 1772 in Gendt. Hij is gedoopt op 12-09-1772 in Hulhuizen. Arie is overleden op 01-03-1852 in Gendt, 79 of 80 jaar oud. Hij ging in ondertrouw, 27 of 28 jaar oud, op 11-08-1800 in Gendt met de 24-jarige

43 Aleijda Evers, geboren in Huissen. Zij is gedoopt op 24-12-1775 in Huissen. Aleijda is overleden op 26-11-1850 in Gendt, 74 jaar oud.

Generatie 7 (oudgrootouders)

82 Gerardus Joosten, geboren in Gendt. Hij ging in ondertrouw op 02-10-1750 in Gendt met de 24-jarige

83 Gertrudis Meusen, geboren in Gendt. Zij is gedoopt op 17-06-1726 in Hulhuizen.

84 Stephanus Hendrix, geboren in Gendt. Hij is gedoopt op 01-03-1722 in Hulhuizen. Stephanus ging in ondertrouw (2), 34 jaar oud, op 14-05-1756 in Gendt met de 27-jarige

85 Antonia Gerrits, geboren in Doornenburg. Zij is gedoopt op 30-09-1728 in Hulhuizen.

86 Wijer Evers, geboren op 16-07-1726 in Huissen. Wijer is overleden op 02-01-1776 in Huissen, 49 jaar oud.

Hij trouwde, 45 jaar oud, op 01-04-1772 in Huissen met de ongeveer 31-jarige

87 Johanna Eijmers, geboren omstreeks 1741 in Gendt. Johanna is overleden op 14-03-1813 in Gendt, ongeveer 72 jaar oud. Johanna trouwde (2), ongeveer 35 jaar oud, op 24-09-1776 in Huissen met

Bernard Haafs (1740-1823), 36 jaar oud.

Generatie 8 (oudovergrootouders)

166 Gerrit Meusen, geboren in Gendt.

Hij ging in ondertrouw op 15-05-1723 in Gendt met

167 Gertruij Jörissen, geboren in Doornenburg.

168 Rutgerus Hendrix, geboren in Lent.

Hij ging in ondertrouw op 13-04-1714 in Gendt met de 27-jarige

169 Everharda Eimers, geboren in Gendt. Zij is gedoopt op 05-05-1686 in Hulhuizen.

170 Arnoldus Gerritsen, geboren in Genep. Arnoldus ging in ondertrouw (2) op 10-12-1744 in Gendt met

Lutjen Rutgers (geb. 1714), 30 jaar oud.

Hij was eerder in ondertrouw (1) gegaan op 01-09-1725 in Gendt met

171 Dersken Arissen, geboren in Gendt.

Ontbrekende gegevens

174 Joannes Eimers, geboren in Gendt. Hij is gedoopt op 25-04-1706 in Hulhuizen. Joannes trouwde (2), 35 jaar oud, op 05-07-1741 in Hulhuizen met

Jenneken Krechten (ovl. 1743).

Joannes trouwde (3), 37 jaar oud, op 30-10-1743 in Hulhuizen met

Catharina Loeve.

(1) Eerste huwelijk

(2) Tweede huwelijk

(3) Derde huwelijk.

Willem Rasing

Met dank aan Rob van Roosmalen

Kwartierstaat van Clemens Cornielje

Clemens Gerard Antoon Cornielje
(Lobith, 10 juni 1958).

Cornielje is een Nederlands politicus van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD). Hij was van 2005 tot 1 februari 2019 Commissaris van de Koning in de provincie Gelderland. Eerder was hij lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (1994-2005).

Na de havo op het Liemers College in Zevenaar volgde Cornielje de lerarenopleiding biologie en wiskunde in Nijmegen, na in dezelfde stad eerst korte tijd fysiotherapie te hebben gestudeerd. Van 1981 tot 1983 werkte hij als leraar.

Hij was reeds jong politiek actief gezien zijn lidmaatschap van de JOVD. Na 1983 werd hij medewerker van de VVD-fractie in de Tweede Kamer. Als Kamerlid ontwikkelde Cornielje zich tot onderwijsspecialist.

Cornielje is altijd open geweest over zijn homoseksualiteit en heeft zich vooral in de jaren negentig, toen werd gediscussieerd over de openstelling van het huwelijk voor paren van hetzelfde geslacht, ingezet voor gelijke rechten voor hetero's en homo's. Ook heeft hij gepleit voor meer aandacht voor homoseksualiteit in het onderwijs.

Cornielje werd op 31 augustus 2005 benoemd tot Commissaris van de Koningin in Gelderland, als opvolger van Jan Kamminga. Begin 2010 werd bij Cornielje een kwaadaardige tumor geconstateerd waardoor hij zijn werkzaamheden moest neerleggen. In de loop van 2010 ging Cornielje weer aan het werk.

Op 11 april 2018 kondigde hij zijn aftreden als Commissaris van de Koning aan per 1 februari 2019. Als reden gaf hij niet zijn ziekte aan, maar dat het tijd werd voor een opvolger. Door zijn vertrek zo vroeg aan te kondigen, zou er volgens hem voldoende ruimte zijn om tijdig een opvolger te zoeken.

Generatie 1 (proband)

1 Clemens Gerard Antoon Cornielje, geboren op 10-06-1958 in Lobith.

Generatie 2 (ouders)

2 Josephus Johannes Hendrikus Cornielje, geboren op 30-12-1924 in Velp. Josephus is overleden op 16-03-2018 in Velp, 93 jaar oud. Hij trouwde met

3 Petronella Johanna van Woesik, geboren op 15-01-1925 in Gendt. Zij is gedoopt op 15-01-1925 in Gendt.

Generatie 3 (grootouders)

6 Gerardus Johannes van Woesik, geboren op 24-05-1895 in Nijmegen.

Hij trouwde, 27 jaar oud, op 14-11-1922 in Gendt met de 30-jarige

7 Wilhelmina Johanna Rooding, geboren op 02-10-1892 in Haarlem. Zij is gedoopt op 02-10-1892 in Haarlem.

Generatie 4 (overgrootouders)

12 Bastiaan van Woesik, geboren op 02-12-1863 in Leeuwen. Bastiaan is overleden op 12-05-1943 in Gendt, 79 jaar oud.

Hij trouwde, 28 jaar oud, op 05-05-1892 in Druten met de 21-jarige

13 Petronella de Klein, geboren op 23-05-1870 in Deest.

14 Hendrikus Rooding, geboren op 04-08-1861 in Gendt. Hij is gedoopt op 04-08-1861 in Gendt.

Hij trouwde, 24 jaar oud, op 04-06-1886 in Gendt met de 34-jarige

15 Wilhelmina van der Donk, geboren op 20-10-1851 in Pannerden. Wilhelmina is overleden op 24-09-1913 in Gendt, 61 jaar oud.

Wilhelmina is weduwe van Steven Driessen (1843-1885), met wie zij trouwde (1), 20 jaar oud, op 28-08-1872 in Gendt.

Kwartierstaat van Clemens Cornielje

Generatie 5 (betovergrootouders)

24 Egbert van Woezik.

Hij trouwde met

25 Christina van Lent.

26 Gradus de Klein.

Hij trouwde met

27 Johanna van Gelder.

28 Hendrik Rooding, geboren op 10-12-1829 in Doornenburg. Hendrik is overleden op 12-02-1866 in Gendt, 36 jaar oud.

Hij trouwde met

29 Johanna Scheers, geboren op 11-03-1834 in Doornenburg. Johanna is overleden op 03-05-1898 in Gendt, 64 jaar oud. Johanna trouwde (2), 35 jaar oud, op 28-04-1869 in Gendt met Jan Burgers (1840-1912), 28 jaar oud.

30 Daniel van der Donk, geboren op 06-05-1824 in Leeuwen, gem. Wamel. Daniel is overleden op 03-06-1890 in Gendt, 66 jaar oud. Hij trouwde (1) met

31 Aleida Willemsen, geboren op 14-04-1827 in Pannerden. Aleida is overleden op 08-01-1866 in Gendt, 38 jaar oud.

Generatie 6 (oudouders)

56 Willem Rooding.

Hij trouwde met

57 Hendrica Meeuwsen. Hendrica is overleden vóór 1832.

58 Hendrik Scheers, geboren op 03-08-1792 in Gendt. Hendrik is overleden op 22-08-1857 in Bemmelen, 65 jaar oud.

Hij trouwde met

59 Theodora Rensen, geboren op 15-03-1806 in Millingen aan de Rijn. Theodora is overleden op 21-08-1897 in Bemmelen, 91 jaar oud.

60 Jan van der Donk.

Hij trouwde met

61 Anna Smits.

62 Willem Willemsen.

Hij trouwde met

63 Helena Rensen, geboren in Gendt. Zij is gedoopt op 24-08-1783 in Hulhuizen. Helena is overleden op 11-02-1869 in Herwen en Aerd, 85 jaar oud.

Generatie 7 (oudgrootouders)

116 Arnoldus Scheers.

Hij trouwde met

117 Johanna Kregting, geboren in 1771. Johanna is overleden op 03-06-1833 in Pannerden, 61 of 62 jaar oud.

118 Wilhelmus Rensen, geboren op 10-01-1775 in Gendt. Hij is gedoopt in Hulhuizen. Wilhelmus is overleden op 14-02-1847 in Millingen aan de Rijn, 72 jaar oud.

Hij trouwde, 30 jaar oud, op 14-05-1805 in Millingen aan de Rijn met de 25-jarige

119 Cornelia van Kempen, geboren op 23-07-1779 in Millingen aan de Rijn. Cornelia is overleden in 1864 in Millingen aan de Rijn, 84 of 85 jaar oud.

126 Gerardus Rensen, geboren in 1745 in Gendt. Hij is gedoopt op 26-02-1745 in Hulhuizen. Gerardus is overleden op 24-11-1819 in Gendt, 73 of 74 jaar oud.

Hij ging in ondertrouw, 21 of 22 jaar oud, op 18-12-1767 in Gendt met de 24-jarige

127 Everarda Neulde, geboren op 26-03-1743 in Doornenburg. Zij is gedoopt op 26-03-1743 in Hulhuizen. Everarda is overleden op 28-02-1817 in Doornenburg, 73 jaar oud.

Generatie 8 (oudovergrootouders)

236 Gerardus Rensen (dezelfde als 126 in generatie 7).

Hij ging in ondertrouw, 21 of 22 jaar oud, op 18-12-1767 in Gendt met de 24-jarige

237 Everarda Neulde (dezelfde als 127 in generatie 7).

252 Alexander Rensen, geboren op 01-10-1715 in Angeren. Hij ging in ondertrouw, 26 jaar oud, op 24-04-1742 in Angeren met

253 Theodora Otten, geboren in Gendt. (2), ongeveer 26 jaar oud, op 01-05-1691 in Angeren.

Willem Rasing

Met dank aan Rob van Roosmalen

Onbekend persoon

Met de jaren wordt ons fotoarchief steeds uitgebreider. Van het merendeel van de foto's kennen we wel één of meer personen die erop staan. Deze foto kwam tot ons in een mooi lijstje maar wie de persoon is die erop afgebeeld is, is ons een raadsel. Kunt u dat oplossen? Mail dit dan s.v.p. naar info@historischekringgente.nl.

En wij noemen haar ... Lingewaard

Hoe inwoners hun bestuurders corrigeerden bij de naamgeving van een fusiegemeente

Hier had een artikel moeten staan over de geboorte van de gemeente Lingewaard. Op 1 januari 2001 hielden de gemeenten Bemmelt, Gendt en Huissen op te bestaan. Na eeuwenlange zelfstandigheid gingen de voormalige steden Gendt en Huissen samen met het oude schoutambt Bemmelt. Met uitzondering van de jaren 1811-1813 toen ons land deel was van het Franse keizerrijk, waren de drie zelfstandig geweest. Huissen als 'eenpitter', Gendt samen met Erlecom en Bemmelt omvatte ook de kerkdorpen Angeren, Doornenburg, Haalderen en Ressen. In de Franse jaren hoorden Doornenburg en Angeren tot de *mairie* (gemeente) Gendt en was Huissen tot afgrijzen van burgemeester Johann Pilgrim ingedeeld bij de *mairie* Bemmelt: de stad Huissen ondergeschikt aan het dorp Bemmelt! Vanaf de invoering van het *Reglement Op Het Bestuur Ten Platten Lande In De Provincie Gelderland* in 1818 waren Bemmelt met zijn kerkdorpen, Gendt en Huissen zelfstandige schoutambten. (Gendt verloor daarbij Erlecom aan het schoutambt Ubbergen. Dat was niet zo onlogisch, want Erlecom lag door een bochtafsnijding van de Waal al sinds het midden van de zestiende eeuw aan de andere kant van de rivier.) In 1825 kregen de schoutambten de naam gemeenten.

Covid-19 maakte het allesomvattende verhaal over de gemeentelijke herindeling voorlopig onmogelijk. Door de anti-coronamaatregelen was het niet mogelijk om alle relevante stukken in te zien. De archieven van de drie oude gemeenten liggen in het Regionaal Archief Nijmegen, dat door de maatregelen vanaf half december de deuren gesloten moest houden. Om toch iets over de fusiegemeente te kunnen schrijven, heb ik gekozen voor één aspect van de herindeling, de naamgeving van de vergrote gemeente. Daarover ontstond zoveel commotie dat de kranten en weekbladen, en dan met name *de Gelderlander*, er kolommen mee konden vullen. Journalisten en schrijvers van ingezonden brieven waren er druk mee. De Historische Kring Gende heeft drie uitpuilende ordners over het onderwerp. (Bijna) uitsluitend krantenartikelen als bron te gebruiken bergt enig gevaar in zich. Je moet erop ver-

trouwen dat de journalisten hun werk zorgvuldig gedaan hebben. Bovendien moet de 'knipseldienst' van de kring alle belangrijke stukjes verzameld hebben. Ik heb wat de beide punten betreft geen reden te veronderstellen dat hieraan iets mankeert.

De naam Huissen – Bemmelt

Een stuurgroep moest de fusie van de drie gemeenten voorbereiden. Het kiezen van een naam was natuurlijk bestuurlijk minder belangrijk dan bijvoorbeeld het ineenschuiven van het ambtelijk apparaat, de benoeming van een burgemeester, de plaats van het gemeentehuis of de stroomlijning van de financiën. Maar de stuurgroep verkeek zich op de gevoelens en de reacties van de inwoners op de naam die zij voorstelde. De groep bestond uit de drie burgemeesters: Henk Bergamin van Bemmelt, Henk van der Wende van Gendt en Rob Persoon van Huissen. Verder

De drie burgemeesters die een leidende rol speelden bij de keuze voor de naam Bemmelt – Huissen. Met de klok mee Rob Persoon, Henk van der Wende en Henk Bergamin. (Bronnen: Collectie HKG en Van Hemmen, Motor van het Dorpsleven.)

zaten alle wethouders in de stuurgroep: Frans Crijns, Wim Gerrits en Henk Joosten van Bemmelen; Mieke Bles en Joost Hendriks van Gendt; Bart Leijser, Dick van der Meiden en Henk Willems van Huissen. Voorzitter was de waarnemend burgemeester van Gendt, Van der Wende. Om hem als voorzitter te kiezen als opvolger van Henk Bergamin was een bewuste keuze geweest. Van der Wende was pas twee jaar in Gendt. Hij kon, zo was de gedachte, zonder al te veel sentiment naar het herindelingsproces kijken. Zijn keus maakte het bovendien moeilijker dat een van de twee andere burgemeesters de boventoon ging voeren in de besprekingen. Daar kwam nog bij dat Van der Wende al twee gemeentelijke herindelingen achter de rug had. Hij had ervaring met dit soort processen. Het voorkwam evenwel niet dat Bergamin en Persoon de pers zochten als hun dat uitkwam.

Eind oktober 1999 bracht de stuurgroep de nieuwe naam naar buiten: Huissen – Bemmelen. Voor alle duidelijkheid, het was een voorstel. De drie afzonderlijke gemeenteraden moesten er in december hun fiat aan geven. Volgens voorzitter Van der Wende was er een stevige discussie aan het besluit vooraf gegaan. Iedereen, ook de twee Gendtse wethouders, was het eens met de gekozen naam. Hier is enige toelichting op zijn plaats. Mieke Bles en Joost Hendriks kan in dezen niets verweten worden. Het doet er niet toe hoe hun persoonlijk standpunt geweest is. Als zij tegen geweest zijn, kunnen ze dat na een ‘verloren’ stemming niet zeggen. Het maakt elke organisatie onbestuurbaar wanneer de ‘verliezer’ zegt dat hij het er niet mee eens was. Een groep bestuurders hoort met één mond te praten, of dat nu bij een gemeente, een voetbal-, klaverjas- of een visclub is.

Duidelijk was dat Huissen – Bemmelen – Gendt onwerkbaar was. Ook een fantasienaam zoals Hubegé (de beginletters van de drie gemeenten) vond de stuurgroep geen optie. Dan was het maar raden waar ergens in Nederland die gemeente lag. Ook Doornenburg, het voorstel van de afdelingsvergadering van D66, haalde het niet. Bergamin: *‘Die plaats is wel bekend, maar klein. Huissen – Bemmelen is een prima naam, herkenbaar. Houden zo. Ik hoop dat in Gendt het gezonde verstand zal zegevieren.’* (Dat een kleine kern goed de naam van een fusiegemeente kan zijn bewijst de gemeente Berg en Dal (de fusie (2015) van Groesbeek, Millingen en Ubbergen), en Bronckhorst (het samengaan (2005) van Hengelo, Hummelo en Keppel, Steenderen, Vorden en Zelhem.) Burgemeester Persoon had geëist dat Huissen in de nieuwe naam voor moest komen. Zijn pleidooi om alleen Huissen te nemen – het was de grootste plaats – haalde het niet. Als compromis kwam daarom Huissen – Bemmelen uit de bus. Huissen kwam voorop, omdat Bemmelen het gemeentehuis kreeg. De Kinkelenburg was – en is – een representatief gebouw en rondom dat monument was voldoende ruimte om nieuwbouw te plegen. Tenslotte moesten ruim tweehonderd ambtenaren een werkplek krijgen. De gemeentehuizen van Huissen en Gendt kregen een baliefunctie. De ruimte die daarvoor niet nodig was, kon verhuurd worden.

ren.’ (Dat een kleine kern goed de naam van een fusiegemeente kan zijn bewijst de gemeente Berg en Dal (de fusie (2015) van Groesbeek, Millingen en Ubbergen), en Bronckhorst (het samengaan (2005) van Hengelo, Hummelo en Keppel, Steenderen, Vorden en Zelhem.) Burgemeester Persoon had geëist dat Huissen in de nieuwe naam voor moest komen. Zijn pleidooi om alleen Huissen te nemen – het was de grootste plaats – haalde het niet. Als compromis kwam daarom Huissen – Bemmelen uit de bus. Huissen kwam voorop, omdat Bemmelen het gemeentehuis kreeg. De Kinkelenburg was – en is – een representatief gebouw en rondom dat monument was voldoende ruimte om nieuwbouw te plegen. Tenslotte moesten ruim tweehonderd ambtenaren een werkplek krijgen. De gemeentehuizen van Huissen en Gendt kregen een baliefunctie. De ruimte die daarvoor niet nodig was, kon verhuurd worden.

Zo had het plaatsnaambord van Gendt eruit gezien wanneer de fusiegemeente Huissen – Bemmelen had geheten. (Bron: de Gelderlander, 29 oktober 1999.)

Reacties

Onmiddellijk nadat *de Gelderlander* het nieuws op 28 oktober 1999 gepubliceerd had, kwam er een storm van kritiek los. Verslaggevers van de kranten trokken de zeven kerkdorpen in. Meer dan vijftig ingezonden brieven publiceerde de *Gelderlander*. Bijna allemaal negatief. De heer Bulters was een uitzondering: *‘Ik ben geboren in Huissen en zit met mijn bedrijf (garage) in Bemmelen. Mij hoor je niet klagen.’* Het waren niet alleen inwoners van de betrokken plaatsen die in de pen klommen. Zo schreef de Oosterhouter Thijs van Woerkom spottend: *‘Hoe krijgen ze het verzonnen een drieling de naam van een tweeling te geven? En waarom niet Bemmelenhuus?’*

Huus schreef hij bewust met een dubbele u om verwarring in uitspraak te voorkomen, want bijna heel Nederland weet niet dat de Huissense ui als uu uitgesproken moet worden. *De Gelderlander* wijdde een hoofdredactioneel commentaar aan de naam onder de kop *Atlasvervuiling*. '(...) om meer dan een reden een afschuwelijke naam. Op de eerste plaats getuigt de keuze van een volslagen gebrek aan fantasie. Bovendien wordt Gendt, de derde fusiepartner, op deze manier volledig gepasseerd. Het lijkt op een afstraffing voor de weigerachtige houding van Gendt in de eerste jaren van het herindelingsproces. Beter is het een naam te kiezen die recht doet aan de drie gemeenten.'

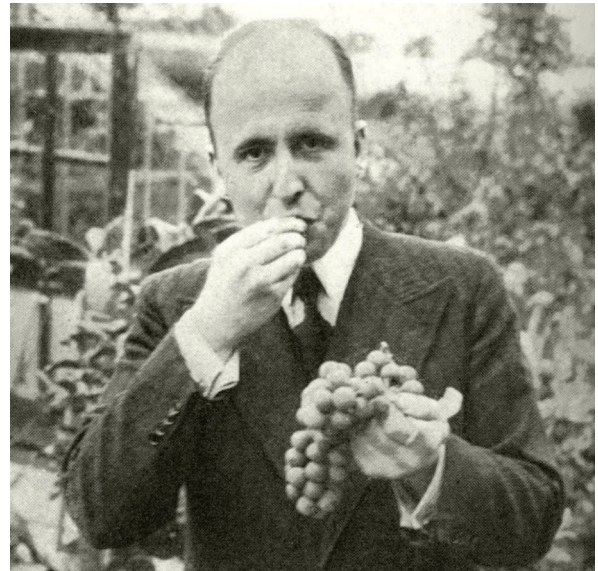
Het spreekt vanzelf dat de meeste inwoners van Gendt buitengewoon boos waren. Er was al een actiegroep die vanaf het begin tegen de fusie geageerd had. 'Zie je wel. Ik het altijd al gezegd da Gendt Gendt mot blieve. Bij da rëgenjasse- en kwartjesvolk kum Gendt aon de leste mem te ligge' maakte een autochtone Gendtenaar zich kwaad.

Een uitstapje naar de jaren veertig van de vorige eeuw

Dat het merendeel van de negatieve reacties op Huissen – Bemmelse uit Gendt kwam was niet verwonderlijk. Zij vonden zich als tweederangsburgers behandeld. Maar ook uit andere kerkdorpen was er kritiek.

Het is niet waarschijnlijk dat de meeste Gendtenaren die afwijzend reageerden op Huissen – Bemmelse op de hoogte waren van het feit dat het niet de eerste keer was dat Bemmelse en Huissen het kleinere zusje in het pak probeerden te naaien. Zestig jaar daarvoor was al eens zo'n poging ondernomen. Wat was er toen gebeurd?

De Huissense burgemeester Constant Dony bezag in de tweede helft van de jaren dertig de uitbreiding van Arnhem naar het zuiden met grote argwaan. De groei van Arnhem-Zuid kon alleen maar betekenen dat de machtige buur zijn oog had laten vallen op Huissens gebied. In 1938 vroeg Arnhem om een grenswijziging. Dat sudderde een beetje, maar er gebeurde nog niets. In het begin van de oorlog bleek dat de bezetter achter de Arnhemse plannen stond. Verlies van Huissens grondgebied dreigde. Dony was erop uit om daarvoor compensatie te krijgen. Die zocht hij in de

Constant Dony, burgemeester van Huissen van 1 juni 1934 tot 1 februari 1947, een alfamannetje boven op de apenrots. (Bron: Van Hemmen, Zwaan op woelige baren.)

richting Angeren. Hij probeerde de gemeente Bemmelse te paaien. In ruil voor een deel van oost Angeren, de Houtkoperhoek, kreeg Bemmelse het Gendtse Flieren. Voordeel voor Bemmelse was dat het dan een rechtstreekse verbinding met Doornenburg kreeg.

Dony ging verder. Hij zag de Linge als een natuurlijke grens tussen de gemeenten Huissen en Bemmelse. Dat hield in dat Bergerden, Bemmels gebied ten noorden van de Linge, bij het Zwanenstadje hoorde. Als compensatie voor Bergerden en een veel groter deel van Angeren (tot de Kampsestraat), inclusief de twee steenfabrieken in de uiterwaarden, kreeg Bemmelse Gendt. Daarvoor moest die gemeente opgeheven worden. Op 29 november vergaderden de Commissaris van de Provincie – die mocht in oorlogstijd natuurlijk niet Commissaris van de Koningin heten – baron Van Heemstra met de burgemeesters Dony, Van Elk en Crevels. Van Elk had wel oren naar het plan. Gendt lag als een enclave in het Bemmelse gebied. Crevels was des duivels. Van Elk was minder enthousiast over Dony's plannen met Angeren. Van Heemstra gaf de burgemeesters de opdracht om verder te praten. Op 9 december 1940 kwamen Dony en Van Elk in Huissen bij elkaar. Crevels was niet uitgenodigd. Van Elks aanbod Bergerden en een noordwest Angeren ruilen tegen Gendt, ging Dony niet ver genoeg. In de vergadering van 18 december, ook weer zonder de Gendtse burgemeester, eiste de Huissense burgemeester bijna heel Angeren. Op 31 de-

cember stopte Van Elk de onderhandelingen. Tussen beide burgemeesters is het niet meer goed gekomen. De plannen tegen Gendt belandden in een diepe lade. Huissen was minder gelukkig. Ondanks fel verzet raakte het in 1953 een streek grond van Malburgen aan Arnhem kwijt, waarna in 1966 de rest volgde.

Exit Bommel – Huissen

Natuurlijk bleef het bestuur van de Historische Kring Gente niet achter in het koor van bezwaarmakers. Via de pen van secretaris Yvonne de Boer liet de kring in een ingezonden brief weten dat, als er gekozen moest worden voor een bestaande naam, het niet erg historisch was dat de oudste naam, Gendt, als eerste sneuvelde. Gendt werd als *Ganita* voor het eerst genoemd in 793, waarna Huissen (*Hosenheim*) in 814 volgde; pas in 1178 sloot Bommel (*Bemele*) de rij. Waarom geen naam die aan al de drie gemeenten recht deed? De kring riep zijn leden op met suggesties te komen. Meer dan dertig mensen namen daartoe de moeite en kwamen samen tot zestig namen. Een tiental ervan werd meer dan eens genoemd. (zie bijlage) Het bestuur van de kring vond twee namen heel geschikt: Doornenburg en Betuwe-Oost.

Na de publicatie van de naam Huissen – Bommel op 28 oktober 1999 bleven de drie burgemeesters, ondanks de stroom van protesten, het besluit van de stuurgroep verdedigen. Er was lang over gediscussieerd en alle leden van de stuurgroep hadden hun fiat eraan gegeven. Er moest echter nog een hobbel genomen worden; de drie gemeenteraden moesten akkoord gaan. En het werd al snel duidelijk dat de raad van Gendt dat niet zou doen. Via de pers zette de stuurgroep de raadsleden onder druk. Wanneer de Gendtse raad tegenstemde, kwam de baliefunctie van het gemeentehuis in gevaar. Het maakte weinig indruk. Het Gendtse College haalde het raadsvoorstel dat de juridische basis moest zijn voor de nieuwe naam, van de agenda. Toen dat ook in Bommel gebeurde, kwam de stuurgroep op 14 december tot de conclusie dat *‘de tijd nog niet rijp [is] om een nieuwe naam te kiezen’* en vroeg enige tijd om zich te bezinnen. Het betekende dat ‘Bommel’, de gemeente met het grootste aantal inwoners, de werknaam werd van de fusiegemeente tot er overeenstemming was over de definitieve naam. De beslissing daarover lag nu in handen van de nieuw te kiezen gemeenteraad die op 2

januari 2001 aan zou treden.

Vooraf burgemeester Bergamin had de pee in. Hij was in 1985 binnengehaald als sterke bestuurder en die reputatie had hij waargemaakt. Een kenmerk van zulke zwaargewichten is dat ze graag hun zin krijgen en niet gediend zijn van al te veel tegenspraak. En zeker niet van de raad van een kleine gemeente als Gendt. Het werd er niet beter op toen burgemeester Persoon de plaats van het gemeentehuis ter discussie stelde. Ter discussie stellen is zwak uitgedrukt. Persoon eiste dat Huissen het raadhuis kreeg. De plaats daarvan was immers verbonden aan de nieuwe naam: Huissen voorop en Bommel het gemeentehuis. Hij voelde zich, nu de naam van de baan was, niet meer gebonden aan de deal over het raadhuis.

Waarschijnlijk door zijn irritatie reageerde Bergamin zich af op de fuserende buurgemeenten Elst, Heteren en Valburg. Die hadden in goed onderling overleg op 11 november 1999 besloten samen verder te gaan onder de naam Overbetuwe. Bergamin kondigde aan van plan te zijn daartegen bezwaar te maken bij het ministerie van Binnenlandse Zaken. Overbetuwe paste volgend hem veel beter bij Bommel – Gendt – Huissen dan bij de drie meer westelijk gelegen fusiepartners. Bovendien lagen Zetten en Hemmen niet eens in de Over-, maar in de Midden-Betuwe. *‘Wij hebben daar [de naam Overbetuwe] recht op’*. Wethouder Marga te Lintelo van Elst was niet onder de indruk van zulk machogedrag. *‘Wij stellen onze naam niet ter discussie. Toen wij voor Overbetuwe kozen hadden onze burens al besloten voor Huissen – Bommel. Zij hadden zelf alle vrijheid.’* Op de prikkelende vraag van journalist Joris Gerritsen of hij juridische stappen overwoog wilde Bergamin niet reageren.

Een tweede misser

Een jaar was het rustig rond de naam. In december 2000 kwam het bericht dat het nieuwe College van B&W en de zeven politieke partijen er uit waren. De nieuwe gemeenteraad waarvoor de kiezers op 15 november 2000 naar de stembus geweest waren, kon dan op 25 januari 2001 een definitief besluit nemen. De nieuwe naam gold vanaf 1 januari in het jaar daarop, dus vanaf 1 januari 2002. De raad kreeg de keuze uit twee mogelijkheden: Betuwe-Oost en Doornenburg.

Na de verkiezingen vormden de twee grootste partijen, CDA en Lokaal Belang – samen 16 van de 27 zetels – de coalitie. D66, Lokaal 2000, PvdA, Huissen '90 en VVD vormden de oppositie. Plotseling kwamen B&W met een derde naam: Betuwestad. Uit de kranten-

De twee namen waarover iedereen het anderhalve maand daarvoor nog eens was geweest verdwenen in de prullenmand. Doornenburg had te weinig landelijke uitstraling en Betuwe-Oost droeg het gevaar van verwarring met buurgemeente Overbetuwe in zich. Pleidooi-

Bemmel wordt Betuwestad

*Kop van het artikel waarin de naam Betuwestad bekend gemaakt werd.
(Bron: de Gelderlander, 18 januari 2001.)*

knipsels is niet helemaal duidelijk uit wiens koker dit kwam, waarschijnlijk was het een CDA-bedenksel. Dat mag tenminste geconcludeerd worden uit de zin in een krantenbericht dat de fractie Lokaal Belang pas op 16 januari besloten had voor Betuwestad te stemmen. Het ligt dan niet voor de hand dat zij de bedenkers waren. De vijf oppositiepartijen wisten van niets. Het College van B&W besloot het voorstel te agenderen voor de raadsvergadering van 25 januari. Zoals te verwachten was verliep die bijeenkomst in de aula van het OBC tumultueus. Een withete oppositie gesteund door ongeveer honderdvijftig belangstellenden op de publieke tribune, probeerden de fracties van CDA en Lokaal Belang over te halen niet akkoord te gaan met het voorstel. Wethouder Henk Jansen: *'We hebben eerst Doornenburg en Betuwe-Oost in de week gelegd. En op enig moment kwam er Betuwestad uit. Een referendum zou al gauw weer een jaar vertraging geven.'* In het artikel van de Gelderlander van 9 maart staat over het opduiken van Betuwestad een interessante passage: *'Volgens insiders is de naam ontstaan vanaf een kerstkaart, die één van de wethouders eind vorig jaar kreeg; met als grap daarop de naam Betuwestad.'*

Het college voerde drie redenen aan voor Betuwestad. Stad deed recht aan de stadsrechten die Gendt en Huissen ooit gehad hadden. Betuwe gaf aan in welke streek van ons land de gemeente gezocht moest worden. Curieus was de derde overweging, een beetje psychologie van de kouwe grond. Door het woord stad kreeg de nieuwe fusiegemeente allure en had zij daardoor een sterkere onderhandelingspositie met de machtige burens Arnhem en Nijmegen. Die namen (het bestuur van) Betuwestad dan serieus!

en van de oppositiepartijen en rumoer op de publieke tribune had geen effect. Met 16 tegen 11 stemmen zegevierde Betuwestad.

Wat (bijna) iedereen op zijn klompen aanvoelde gebeurde. Net als bij Huissen – Bemmel kwam er een stortvloed aan reacties los. De paar positieve waarderingen werden op een overweldigende manier overstegen door de negatieve. Dit gold zowel voor de ingezonden brieven als voor telefonische reacties. *De Gelderlander* bood abonnees de gelegenheid telefonisch te reageren. Maar liefst 299 mensen maakten hiervan gebruik. Ongetwijfeld zijn er daarbij bellers geweest die het eens waren met Betuwestad, maar het is niet vergezocht om te veronderstellen dat de afwijzingen (ver) in de meerderheid waren. Opmerkelijk was dat twee voormalige CDA-wethouders van Bemmel, Frans Crijns en Theo van Duren, zich bij de tegenstanders schaarden. Begin februari richtten inwoners de protestgroep OnaangeNAAM op. Met een handtekeningenactie in de zeven kerkdorpen probeerde de groep de naam Betuwestad van tafel te krijgen. Met 4331 handtekeningen droegen zij fors bij aan het besluit van B & W op 9 maart om de naam te heroverwegen. Dit ondanks de uitspraak van een van de wethouders dat het getal 4331 hem niet zoveel zei; ongeveer 40.000 inwoners hadden niet geprotesteerd tegen Betuwestad. Een andere actiegroep dreigde belangrijke kruispunten te blokkeren. Actievoerders wilden zich vastketenen aan met cement gevulde olievaten.

De bezwaren betroffen twee zaken, de gevolgde procedure en de naam zelf. De tegenstanders vonden dat alleen een kleine groep rond de coalitiepartijen betrokken geweest was bij het voorstel. Oppositie en inwoners

waren door deze achterkamertjespolitiek buitenspel gezet. En dat terwijl burgemeester Persoon bij zijn installatie op 2 januari 2001 de hoop uitgesproken had dat de bestuurders van de nieuwe gemeente zouden luisteren naar hun burgers. Het gros van de tegenstanders vond dat de nieuwe gemeente helemaal niet de uitstraling had van een stad. Het was

werd, kon op de uitslagenavond in Providentia in Gendt opgelucht ademhalen. Maar liefst 59,42% van de stemgerechtigden had de gang naar het stemlokaal gemaakt. Een percentage dat bijna 1,5% hoger was dan bij de eerste raadsverkiezing van de fusiegemeente op 15 november 2000. Het maakte duidelijk dat de inwoners veel waarde hechtten aan hoe hun

Drie foto's van Erik van 't Hullenaar, resp. Huissen, Angeren en Gendt. 'Het hart van Betuwestad.'
(Bron: de Gelderlander, datum onbekend.)

een groene plattelandsgemeente met een prachtig dijklandschap.

Tegen zoveel weerstand waren B&W en de coalitiepartijen niet bestand. Op 14 maart, anderhalve maand na de keuze voor Betuwestad, werd besloten naar een alternatief te zoeken. B&W wilde nu een *'transparante procedure om tot een zo breed mogelijk gedragen gemeentenaam te komen.'* Door een referendum kon de bevolking zich uitspreken over de naam.

'En wij noemen haar Linge- waard'

Midden april werd in een vergadering met de zeven fractievoorzitters de procedure voor het referendum afgesproken. Elke fractie mocht uit de gedane suggesties één naam voordragen. Uit de bijlage blijkt dat er van oktober 1999 tot april 2001 een kleine tachtig namen – sommige van het kaliber *Had-je-me-maar*¹ – gesuggereerd waren. Op 19 september werden de ongeveer 32.000 kiesgerechtigde inwoners in een van de 23 stembureaus verwacht. Er zat wel een addertje onder het gras. De Referendumwet die een paar maanden daarvoor door de Tweede Kamer was aangenomen, eiste een opkomst van minimaal dertig procent. Werddat niet gehaald, dan bleef de naam Betuwestad gehandhaafd.

Wie twijfelde of de dertig procent gehaald

gemeente door het (administratieve) leven zou gaan. De opkomst strafte in zekere zin ook de arrogantie van de bestuurders af die dachten dit zonder de inwoners te kunnen beslissen.

Er kon gekozen worden uit vijf namen. CDA en PvdA hadden Betuwe-Oost ingebracht.

In Angeren lag de opkomst 's middags om twee uur al op twintig procent.

Drie ton voor een naam die niemand gebruikt

Foto die gemaakt is in het dorpshuis van Angeren op 19 september 2001, de dag waarop de inwoners hun gemeentenaam mochten kiezen.

Huissen '90 en Lokaal 2000 lieten Huessen op het stembiljet zetten. D66 stelde Doornenburg voor, de VVD kwam met Bovenlinge en Lokaal Belang met Lingewaard. Sommigen vonden het jammer dat Betuwestad ontbrak. De stemming had dan mooi kunnen aantonen op hoeveel steun die naam had kunnen

rekenen. In Providentia bleek rond 21.00 uur dat Lingewaard bijna de helft van de uitgebrachte stemmen gekregen had: 8.888, 46,6%. Huessen kreeg 28,9%, Doornenburg 15,5% Nadat de gemeenteraad op 4 oktober Lingewaard als winnaar accepteerde, kon de naam een jaar na de goedkeuring door het ministerie van Binnenlandse Zaken officieel worden. In de praktijk werd dat 1 januari 2003. Computers konden de nieuwe naam niet eerder verwerken.

Uitslagen referendum

Ressen valt onder Bemmelen.

dat het Lingewaard geworden was. Hij vreesde dat bestaande namen als Doornenburg en Huessen in andere kernen tot frictie hadden kunnen leiden. Dat was voortschrijdend inzicht. Bij Huissen – Bemmelen zou dat blijkbaar niet het geval geweest zijn. Vóór de verkiezingen waren er, met name uit de hoek van historisch geïnteresseerden, vraagtekens bij de naam. De beide samenstellende delen, Linge en waard waren historisch verankerd; de combinatie was een bedenkensel uit de eenentwintigste eeuw. Maar het overgrote deel van Lingewaard was blij. Na bijna twee jaar gedoe was er een eind gekomen aan een splijtzwaam.

	Opkomst		Betuwe-Oost		Boven-Linge		Doornenburg		Huessen		Lingewaard	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%				
Totaal	19.069	59,4	1102	5,8	621	3,6	2950	15,5	5506	28,9	8888	46,6
Angeren	1252	56	103	8,2	67	5,4	145	11,6	171	13,7	756	60,4
Bemmel	4469	54	420	9,4	249	5,8	561	12,6	102	2,3	3137	70,2
Doornenburg	1676	75	43	2,6	25	1,5	1209	72,1	12	0,7	378	22,6
Gendt	3326	59	229	6,9	81	2.4	552	16,6	48	1,4	2416	72,6
Haalderen	693	48	131	19,0	36	5,7	69	10,0	25	3,6	434	62,7
Huissen	7662	62	176	2,3	163	2,1	414	5,4	5148	67,1	1761	23,0

(Bron: *De Nieuwe Krant*, 26 september 2001)

Een historische naam?

De reacties op de opkomst en de uitslag waren positief. Burgemeester Persoon was blij

Of de wethouder die financiën in de portefeuille had ook bij de blijde Lingewaarders hoorde is de vraag. Het referendum had rond driehonderdduizend euro gekost.

Er was nog enige twijfel of de gemeente Lingewaard in de westelijke Betuwe, in 1986 ontstaan uit een fusie van vijf gemeenten, zou protesteren omdat de namen zo op elkaar lijken. Hoewel de gemeentesecretaris vanuit Asperen liet weten niet zo gelukkig te zijn met de bijnaamsgenoot, dachten zij er niet aan om bezwaar aan te tekenen bij het ministerie.

In december 2000 werkte groep 5 van de Vonkenmorgen aan een project over het opheffen van de gemeente Gendt. Hier bezoeken zij met hun leerkracht mw. A. Visser-Kuster het gemeentehuis waar zij uitleg kregen van burgemeester Van der Wende en wethouder Hendrikx. (Foto: Tom Nahon.)

Dat besloot ook de Woonstichting Lingewaard Wonen. Die meende dat hun economisch belang geschaad werd door de nieuwe gemeentenaam. Twee juristen van een merkenbureau gaven de woonstichting echter weinig kans bij een mogelijk proces. Het onderscheid tussen een gemeente en een woonstichting was duidelijk genoeg om verwarring te voorkomen.

De naam Lingewaard is in bestuurlijk opzicht wel geaccepteerd en ingeburgerd. Maar wanneer op vakantie aan een Lingewaarder gevraagd wordt waar hij vandaan komt, is het antwoord dat hij in Gendt of Angeren of zo woont.

Bijlage

Leden van de HKG brachten vele alternatieven in voor de naam Huissen – Bemmelen. De lijst is aangevuld met suggesties uit de vele ingezonden brieven in dag- en weekbladen.

¹⁾ Had-je-me-maar was de bijnaam van Cornelis de Gelder. Hij werd in 1921 in de gemeenteraad van Amsterdam gekozen voor de Rapaille-Partij. Belangrijke programmapunten van de partij waren vrij vissen in het Vondelpark en een jempie (borrel) mag nooit meer dan vijf cent kosten. De partij kreeg met meer dan veertienduizend stemmen twee zetels.

Bronnen:

Knipselmappen Historische Kring Gente met artikelen uit *de Gelderlander*, *het Gelders Dagblad*, *De Krant*, *De Nieuwe Krant* en *Hét Gemeentenieuws*.

Hemmen, Ferdinand van, *Motor van het dorpsleven. Historische schets van de Gemeente Bemmelen 1818-1999. Bemmelen 2000.*

Hemmen, Ferdinand van, *Zwaan op woelige baren. Historische schets van de Gemeente Huissen 1818-2001. Huissen 2004.*

Geert Visser

Angerenstein	Geldersoord	Lingestad
Batavia	Geldersrijk	Lingestreek
Batavierenland	Gelrehof	Lingestroom (2)
Batouwe	Gelderse Rivierenstreek	Lingevallei
Batua	Gemmelhuissen	Lingewaard(en) (2)
Bemmelhuus	Groot Doornenburg	Nieuw Batavia
Betuwe	Hogedijk	Oost Betuwe (3)
Betuwe-Boven	Herelberg	Oost Gelderland
Betuwe City	Hubergen	Oostpunt
Betuwe-Oost	Huluze	Over-Betuwe (4)
Betuweland	Klein Betuwe	Roos en Doornenburg
Betuwepark	Leigraaf	Rijn en Waal
Betuwland	Lingeakker	Rijnwaal
Betuwoord	Lingebroek	Rijnwaalburcht
Bovenbetuwe	Lingebroek	Rivierenland (2)
Den Burcht	Lingeburcht	Rivierenstreek
Dijkland(en) (3)	Lingeburg	Rivierhoek
Dijkzicht	Lingendoorn	Schuttersdijk
Doornenburg (4)	Lingedijk	Splitsingshoek
Driehoek	Lingehof	Steenbakkers
Driestromenland	Lingehofstad	Verhulhuizen
Bebelhuizen	Lingelande (3)	Waal/Rijnland
Geldershofstad	Lingeloo	Waalrijn
Geldersepoort	Lingemond (4)	Waalrijnlinge
Gelderse Rivierhoek	Lingesluis	Waalstroomvallei
Geldersewaard(en)	Lingsprong	Weteringewaard

Gruun stoplich

Op zô'n auto as d'n dieje kô'j nie zunig mer
zien
Aon alle ka-nte zate d'r dutse ien
Mar toen 'k mien ri'jbewies nè hâ gehaold
Hè'k um aongeschaf en medeem betaold

't Pie-pte en 't schaaftde as 'k d'r mé reej
Dâ was zwat alles wâ dâ ding nog deej
Aon de ka-nt van 't stuur hâ'k 'n kepotte ruut
Mâ ja wis'k veul, dâ mie-k mien nie uut

Mar aon alles kum 'n end, zo mô'j mar dinke
En toen mien dâ ding steeds dukker gieng
stinke
Naor olie, bezine en naor bra-nd
Zeije vâd en moed: zet dâ ding aon de ka-nt

Mar dâ dee'k nie, eigewies as 'k was
Ien de rège fietse kwam mien nie van pas
Mar toen de remme 't ôk nie mer deje
Bun'k d'r al drek mè van d'n diek af gegleje

Verders, a'j um aon de geng wou krie-ge
Lie-p d'r duk iemes achter te hie-ge
Die mos dan douwe want dan sloeg tie nie aon
Dâ kum ow nie uut a'j d'r smèreges mô staon

En as op 't les dan de moter gieng lope
Kon'k eigelik medeem bezine gaon kope
Daor gebruikte hi'j veul van, zwat nie te be-
taole
Mè'r 't geld kon'k 't end van de wèèk duk nie
haole

En zat'k d'r ien, dan wiere mien vuut al drek
nat
Dâ kwam dör de rège van onder de mat
A'j die opzied schoof dan zag je de straot
D'r zate 'n kwak gaoter ien de bojjemplaot

Astie eemaol reej, hâ'k verders weinig te kla-
ge
Of 't mos zie dâ'k zwat alle dage
Alle minse aon't hoeste kreeg ien de straot
D'r wier ien die tied al duk scha-nd over ge-
praot

Toen hattie 't kats op hi'j leij op de zied
Twee neije dutse en 'n wioldop was kwiet
Mè'r paor kammeraoj hewwe um overend ge-
zet
En wâ los grei wer d'r aon vasgezet

Op d'n diek stonde minse mette ha-nd ien tes
Ze rie-pe: dâ's klaor, die is d'r vör altied ge-
wes
As de remme nie werke, is't gedaon
Dan hang d'r van veure mar 'n gruuu stoplich
aon

Toen hâ'k d'r genoeg van en bun'k um gaon
slope
Stoewle en bank hè'k nog kunne vörkope
Wiele en as zien onder 'n kar gezet
Op is op en zo is 't mar net

Tekst: Herman Buurman
Tekening: Wilma Schouten-Kregting

Overleden

Wegens **overlijden** hebben wij afscheid moeten nemen van ons (familie)lid:

Ria (Maria Fortunata Theresia) de Vries-Kerkman,

Weduwe van Wim de Vries
Geboren 10 augustus 1939
Overleden 23 oktober 2020

Anneke (Johanna Bernardina Josephina) Huting-Bekker,

Echtgenote van Henk Huting
Geboren 7 maart 1938
Overleden 26 november 2020

Peter Runge,

Echtgenoot van Saskia Runge-Diepenbroek
Geboren 13 maart 1949
Overleden 29 november 2020

Geert (Gerardus Johannes Bartholomeus) Geveling,

Echtgenoot van Ans Geveling-Niels
Geboren 19 april 1949
Overleden 17 december 2020

Annie (Anna Frederica) Milder-Maassen,

Weduwe van Theodorus Johannes Milder
Geboren ...
Overleden 23 december 2020

Wij hopen dat de naasten en vrienden veel troost en steun krijgen van hun omgeving

Overleden

Wegens **overlijden** hebben wij verder afscheid moeten nemen van:

onze jarenlange vrijwilliger, bezorger van het kringblad en lid van de foto herkenningsgroep

Wim Evers,

Partner van Riek de Beijer-Brom
Geboren 28 augustus 1931
Overleden 3 januari 2021

Ton Hoogveld-Smit,

Weduwe van Herman Hoogveld
Geboren 20 augustus 1936
Overleden 4 januari 2021

Aad Kersten,

Weduwnaar van Corry Kersten-Nissen,
Geboren 17 december 1939
Overleden 6 januari 2021

Willie (Wilhelmus Antonius) Wiecherink,

Echtgenoot van Ans Wiecherink-Huting
Geboren 14 december 1947
Overleden op 7 januari 2021

Wij hopen dat de naasten en vrienden veel troost en steun krijgen van hun omgeving.

Soms hebben we kennis van een overlijden, maar hebben we geen verdere gegevens. Wij willen daarom nabestaanden vragen om vaker data etc. aan ons door te geven. Graag zouden wij ook verhuizingen of veranderingen van e-mailadres tijdig willen vernemen.

De groep die jarenlang de mensen op de oude foto's van namen voorzag. V.l.n.r. Wim Kregting, Marietje Hendriks, Annie Rooding, Mientje Wannet, To van Swaay en Wim Evers. (Foto Henk Klaassen)
Met het overlijden van Wim Evers is er niemand meer van over.

Bestuur Historische Kring Gente

Voorzitter en genealogie: Willem Rasing,
voorzitter@historischekringgente.nl
genealogie@historischekringgente.nl

Secretaris: Yvonne de Boer-Ravestein,
Waterwolf 31, 6681 TH BEMMEL,
tel. 0481 422400
info@historischekringgente.nl

Penningmeester: Geert Witjes,
penningmeester@historischekringgente.nl

Fysiek foto- en knipselarchief:
Riet Berends-Peters

**Tweede Wereldoorlog en Politionele Acties
Nederlands-Indië:** Robert Braam,
rmabraam@gmail.com

Genealogie en ledenadm.:
Mia Gerrits-Bouwman,
ledenadministratie@historischekringgente.nl

Geografie en archeologie: Gerard Janssen,
archeologie.geografie@historischekringgente.nl

Presentaties: Henk Klaassen

Jaarprogramma: Ria Schouten-de Haan,
fotodocumentatie@historischekringgente.nl

Ons lidmaatschap loopt van januari t/m december. Het lidmaatschap van de kring kost al jarenlang € 15,- en samen met het themaboek Terugblik € 22,-. Dit jaar zal Terugblik over uit de Betuwe gaan.

Met een cadeauabonnement maakt u iemand voor € 15,- voor een heel jaar lid. Het abonnement stopt vanzelf weer op 1 januari.

Colofon:

e-mail: info@historischekringgente.nl
website: www.historischekringgente.nl
www.facebook.com/historischekringGente

Webmaster: Aad Hendriks

Redactie Ganita mare:
Yvonne de Boer-Ravestein (eindredactie)
Mia Gerrits-Bouwman
Henk Klaassen
Ria Niënhaus-Brussen
Geert Visser

Onze redactie is te bereiken via bovenstaand e-mail adres, maar ook op telefoonnummer 0481-422400.

Kringgebouw: Villa Ganita
Nijmeegsestraat 19, 6691 CK Gendt

Betalingen:
Hist.Kring Gente te Gendt
bank NL93 RABO 01164 26 705

Drukwerk Ganita mare:

reintjes
printmedien

Reintjes GmbH
Hammscher Weg 74
Kleve

Zijn paarden en runderen nu zo
besmettelijk?

(Deel van een bord in de Gelderse Poort. Foto Nico de Boer).

Welkom op de maandagavond vanaf 20.00 uur en op de woensdagmorgen vanaf 09.30 uur.

Al is het maar voor de koffie

Bjent zei: Toen 'k hörde dass mien nie mer wou zie-n, wâ'k daordeur kats veralterierd.